

1. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כו עמוד א
מ/משנה./ תפלת השחר עד חצות, רבי יהודה אומר: עד ארבע שעות. תפלת המנחה עד הערב; רבי יהודה אומר עד פלג המנחה
2. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כז עמוד א
אמר ליה רב חסדא לרב יצחק: התם אמר רב כהנא הלכה כרבי יהודה הואיל ותנן בבחירתא כוותיה, הכא מאי? אישתיק ולא אמר ליה ולא מידי. אמר רב חסדא: נחזי אנן, מדרב מצלי של שבת בערב שבת מבעוד יום - שמע מינה הלכה כרבי יהודה. אדרבה, מדרב הונא ורבנן לא הוו מצלו עד אורתא, שמע מינה אין הלכה כרבי יהודה! השתא דלא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר, דעבד כמר - עבד, ודעבד כמר - עבד.
3. רא"ש מסכת ברכות פרק ד
כתב הגאון דמאן דמקדים ומצלי ערבית תו לא מצי לצלויי מנחה אלא עד פלג המנחה כרבי יהודה דאם איתא דרבי יהודה ליתא לדרבנן ואם איתא דרבנן ליתא לדרבי יהודה לכן אי צלי תפלת המנחה עד הערב תו לא מצי לאקדומי לתפלת הערב בפלג המנחה דאי אפשר לו לעשות פעם כרבי יהודה ופעם כרבנן:
4. רבינו יונה על הר"ף מסכת ברכות דף יח עמוד ב
אין לו לאדם לעשות בענין שיהו מנהגותיו סותרין זה את זה... אלא יעשה כל שעה כמו רבנן... או כמו ר' יהודה... ועכשיו כיון שמנהגנו להתפלל תפלת מנחה אחר פלג המנחה כרבנן אין לנו להתפלל תפלת ערבית קודם שקיעת החמה כרבי יהודה אלא לעשות הכל כרבנן מיהו בדיעבד אם התפלל תפלת ערבית בכונה לצאת מפלג המנחה ואילך יצא ולא מחייבין ליה לחזור ולהתפלל. מפי מורי הרב נר"ו:
5. רא"ש מסכת ברכות פרק א
ומיהו קצת קשה דלענין תפלת המנחה עבדינן כרבנן ומתפללין פעמים תפלת המנחה אחר פלג המנחה ולענין ק"ש חשבי' ליה לילה כמו ר' יהודה והוי כמו שדרה וגלגולת תרי קולי דסתרי אהדדי
6. מרדכי מסכת ברכות פרק תפילת השחר
אהא סמכינן דלפעמים אנו מתפללין תפלת המנחה אחר פלג המנחה כרבנן ולפעמים אנו מתפללין תפלת ערבית מיד אחר פלג המנחה כרבי יהודה דאמר מפלג המנחה ואילך לילה הוא ויש מהנזיזין בדבר משום דנראה כשתי (חומרי) דסתרי אהדדי וכתב ראב"ה [רמז צ] דסמכינן אדרב דצלי של שבת בע"ש:
7. בית הבחירה למאירי מסכת ברכות דף כו עמוד ב
מיום ליום אין לחוש כלל ואין כאן משום תרתי דסתרון אהדדי דבדרבנן לא חיישי' והרי זה כשני שבילים אחד טמא ואחד טהור שהלכו שני בני אדם זה באחת וזה באחרת שאם באו לישאל בבת אחת שניהם טמאים ובה אחר זה שניהם טהורים ומ"מ דוקא לתפלה אבל לק"ש לא יקרא בתחום חמה לעולם כמו שביארנו בפרק ראשון:
8. שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפלת המנחה סימן רלג סעיף א
ואסיקנא, דעבד כמר, עבד; ודעבד כמר, עבד; והוא שיעשה לעולם כחד מינייהו, שאם עושה כרבנן ומתפלל מנחה עד הלילה, שוב אינו יכול להתפלל ערבית מפלג המנחה ולמעלה; ואם עושה כר' יהודה ומתפלל ערבית מפלג המנחה ולמעלה, צריך לזהר שלא יתפלל מנחה באותה שעה; ועכשיו שנהגו להתפלל תפלת מנחה עד הלילה, אין להתפלל ערבית קודם שקיעת החמה; ואם בדיעבד התפלל תפלת ערבית מפלג המנחה ולמעלה, יצא. ובשעת הדחק, יכול להתפלל תפלת ערבית מפלג המנחה ולמעלה. הגה: ולדין במדינות אלו שנהגין להתפלל ערבית מפלג המנחה, אין לו להתפלל מנחה אחר כך; ובדיעבד או בשעת הדחק, יצא אם מתפלל מנחה עד הלילה * דהיינו עד צאת הכוכבים (בית יוסף בשם אהל מועד ורשב"א).
9. רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ג הלכה ד
הא למדת שזמן מנחה גדולה משש שעות ומחצה עד תשע שעות ומחצה, וזמן מנחה קטנה מתשע שעות ומחצה עד שישאר מן היום שעה ורביע, ויש לו להתפלל אותה עד שתשקע החמה.
10. כסף משנה הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ג הלכה ב
ויש לדקדק בלשון רבינו שה"ל לכתוב וזמן המנחה קטנה מתשע שעות ומחצה אבל נראה שכיון למה שכתב הרא"ש...
11. לחם משנה הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ג הלכה ב
ומדברי רבינו לא נראה כן אלא שיכול לנהוג כר"י ורבנן וכקולתו של זה וכקולתו של זה... ואע"פ דלא עבדינן בשאר מילי הכי למנקט קולי דתרווייהו שאני הכא דתפלת ערבית רשות ואין לדקדק בזמנה
12. ערוך השולחן אורח חיים סימן רלג סעיף ו-ז
אך לפענ"ד העניין כן הוא דהנה תפלת המנחה הוא כנגד תמיד של בין הערבים ולפי שבכל יום הקריבוהו בתשעה ומחצה כדתנן ר"פ תמיד נשחט [פסחים נ"ח]. וכמ"ש הרמב"ם שם מקודם ע"ש ודבר ידוע שהקרבנו לא היה שווה עד הלילה שהרי היו צריכין להקטיר קטורת ומנחה וניסוק היין והשיר ולכל היותר לא שהו בהקרבנו יותר ממחצה זמן זה דהיינו שעה ורביע ולזה שפיר קאמר ר"י שהרי קרב עד פלג המנחה כלומר שכן היתה הקרבנו התמידית ורבנן שפיר קאמרי שהרי קרב עד הערב כלומר אם יארע שלא קרבוהו בט' ומחצה הלא מותר להקריבו עד הערב ולפ"ז שפיר קאמר הש"ס השתא דלא אתמר הלכתא וכו' כלומר דבזה לא שייך לומר יחיד ורבים הלכה כרבים דוודאי גם רבנן מודים

לר"י דעד פלג המנחה הוא העיקר כיון שכן היה בכל יום אלא דפליגי דלר"י אין לו להתפלל אחר פלג המנחה מפני שברוב הימים לא נאחרה הקרבתו מפלג המנחה אבל רבנן סברי דוודאי לכתחלה יותר טוב להתפלל עד פלג המנחה אך בדיעבד אם לא התפלל יכול להתפלל עד הערב [וכ"מ להדיא מרמב"ם פ"ג ה"ז וא"צ לדוחק של הכ"מ ע"ש ודו"ק]:
ונמצא לפ"ז דבאמת קי"ל כרבנן אלא דא"א לומר להדיא כן דא"כ הוה משמע שלכתחלה יכול לאחר עד הערב ואינו כן ולזה אומר דעבד כמר עביד וכו' כלומר שיש לפסוק כשניהם דלכתחלה יראה להתפלל עד פלג המנחה אך אם לא עשה כן מתפלל עד הערב והן הן דברי הרמב"ם

13. פני יהושע מסכת ברכות דף ב עמוד א

אמנם לולי דבריהם היה נראה לי בפשיטות דנהי דמעיקרא הוי ס"ד דתפילת ערבית תליא בפלוגתא דר' יהודה ורבנן... הדר ביה הש"ס מהך סברא דתפילת ערבית תליא בפלוגתא דר' יהודה ורבנן... והיינו כדפרישית לעיל בשם חדושי רשב"א ז"ל דזמן תפלת ערבית תליא בהקטרת איברם ופדרים שאין לה קבע לא לפניו ולא לאחריו, ועל פי סברא זו יש לי ליישב דברי בעל תרומת הדשן בתשובותיו (סימן א') שכתב שאף בימי חכמים קדמונים היו מתפללים ערבית אף קודם פלג... ומזה הטעם גופא לא היה כח ביד הקדמונים למחות להתפלל ערבית אף קודם פלג המנחה משום דבתפלה הקילו משום טורח ציבור ואפשר דמיד לאחר מנחה גדולה מתחיל זמן תפלת ערבית שראויה להקטרת אימורין, ואי משום ק"ש בדיעבד סמכו העולם על שיטת רש"י דק"ש שעל המטה עיקר. כן נראה לי נכון וברור ליישב המנהג שהביא בעל תרומת הדשן ע"ש וממילא נתיישב לנכון לשון התוס' שלפנינו ודו"ק:

14. תוספות מסכת ברכות דף ב עמוד א

לכן פי' ר"ת דאדרבה קריאת שמע של בית הכנסת עיקר ואם תאמר היאך אנו קורין כל כך מבעוד יום. ויש לומר דקיימא לן כרבי יהודה דאמר בפרק תפלת השחר (דף כו.) דזמן תפלת מנחה עד פלג המנחה דהיינו אחד עשר שעות פחות רביע ומיד כשיכלה זמן המנחה מתחיל זמן ערבית. ואם תאמר היאך אנו מתפללין תפלת מנחה סמוך לחשכה ואפילו לאחר פלג המנחה. יש לומר דקיימא לן כרבנן דאמרי זמן תפלת המנחה עד הערב ואמרינן לקמן (דף כז.) השתא דלא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד. מכל מקום קשיא דהוי כתרי קולי דסתורן אהדי שהרי מאיזה טעם אנו מתפללין ערבית מיד לאחר פלג המנחה משום דקיימא לן דשעת המנחה כלה כדברי רבי יהודה ומיד הוי זמן ערבית ובזמן התפלה עצמה לא קיימא לן כרבי יהודה אלא כרבנן

15. בית יוסף אורח חיים סימן רלג

ועכשיו נהגו העולם להקל בכך ואע"פ שמתפללים תפלת מנחה אחר פלג המנחה לא נמנעו מלהתפלל ערבית גם כן באותה שעה ואע"ג דהוה תרי קולי דסתורן אהדי אפשר שסומכים על מה שכתב הרא"ש בריש ברכות (סי' א) לדעת רבינו תם וז"ל ומיהו קצת קשה דלענין תפלת המנחה עבדינן כרבנן ומתפללים פעמים תפלת המנחה אחר פלג המנחה ולענין קריאת שמע חשבינן ליה לילה כמו רבי יהודה והוי תרי קולי דסתורן אהדי והא דאמרינן לקמן דעבד כמר עבד הכי פירושו לא איפסיקא הלכתא לא כרבי יהודה ולא כרבנן מי שירצה יעשה הכל כרבי יהודה או הכל כרבנן ולא שיתפוס קולא של שניהם ויש לומר דלענין תפלה הקילו וכן כתב גם כן הרשב"א (ב. ד"ה ולענין) ואע"פ שלא נראה דברי רבינו תם להרא"ש... מכל מקום העולם סומכים על דעת רבינו תם:

תרומת הדשן סימן א

שאלה: ברוב הקהילות נוהגין, בימים ארוכים בימי הקיץ, לקרות ק"ש של ערבית, ולהתפלל תפלת ערבית, ג' או ד' שעות לפני צאת הכוכבים. אם יש שום ישוב או טעם למנהג זה; כי גם הרבה ת"ח עם ההמון עם במנהג זה?
תשובה: דאין בידנו כלל, למצוא ישוב וטעם למה שנהגו להקדים כ"כ, זמן גדול ג' או ד' שעות; דהא דכתב ר"ת דמפלג המנחה ואילך חשוב לילה, כר"י, ויוצאין מאז ידי ק"ש ותפלה של ערבית. וכתב המרדכי ובהג"ה במיימון, וראב"ה כתב דברי ר"ת עיקר הם, והבא להחמיר ע"ע ולהמתין, עד כדברי שאר הגאונים מחזי כיוהרא ונקרא הדיוט; אם לא הורגל בשאר פרישות. מ"מ זמן זה אינו, אלא שעה ורביע קודם צ"ה, אבל מנין לנו להקדים כ"כ? ובימי חורפי, ראיתי בתוס' בברכות בפ"ק, דיש רוצין לומר: דבימי הקיץ שהימים מאריכין, אנו מחשבינן שעות הלילות לשעות קטנות, ושעות היום לשעות גדולות. בדרך זה: שלעולם יעלו י"ב שעות ללילה, וי"ב שעות ליום. וכן הועתק לי, תשובה מאחד מהגדולים, שהשיב ג"כ לחשוב היום, לעולם רק לי"ב שעות, אפי' לימים ארוכים, לענין פלג המנחה. ובתוס' כיצד מעברין מדקדק בזה, לענין התקופה היאך מחשבינן השעות ליום ולילה בימים ארוכים וקצרים, ע"ש. ולפי חילוק זה היה ליישב, אם באנו להקדים יותר משעה ורביע, לפי אורך הימים; כגון באמצע הקיץ, שהיום מאריך ביש ארצות, כמו י"ח שעות מעלות השחר עד צאת הכוכבים, ונמצא כל שעה יתירה שליש מלבר. וא"כ משעה ורביע, תעשה ב' שעות פחות שמינית השעה בינונית. וע"כ לא יישבנו, אפילו ב' שעות קודם הלילה, כ"ש שלשה או ארבעה. ע"כ נראה, דאין ליישב כלל, בטעם ובסברת התלמוד, אלא יש לומר: שהמנהג נשתרבב על ידי תשות כח שירדה לעולם, ורוב ההמון תאבים ורעבים לאכול, בעוד יום גדול, בימים ארוכים. ואם היו אוכלים קודם מנחה, היו שוהים באכילה ובשתיה ולא יבאו כלל לבית הכנסת. ומאזי טעמא, אסרו כמה גאונים אפילו סעודה קטנה, סמוך למנחה גדולה. וא"כ לא הוי שפיר דמי כלל, לסעוד תמיד קודם תפלת המנחה, ומתוך כך, לא היה כח לת"ח, לפרוש ההמון עם, מלהתפלל תפילת ערבית, ולקרוא את שמע בעוד היום גדול. וכה"ג אשכחן, אפילו בדורות הראשונים, בימי רב האי גאון, כדאיתא באשירי ריש ברכות, ובימי ריב"א, כדאיתא בהגה"ה במיימון בהלכות תפילה: שהיו הצבור מתפללין וקורין את שמע בערבית, בזמן שהיה נראה לאלו הגאונים, שלא היתה תפלה וק"ש בזמנה, ואעפ"כ לא הוי מצי לעכבינהו. גם שמעתי בישיבה, מפי אחד מהגדולים, ששמע וקבל, כי בימי הקדמונים בקרימ"ש, התפללו ערבית וקראו את שמע, בע"ש בעוד היום גדול, כל כך, שהיה רב העיר שהיה מהגדולים הקדמונים הוא, וכל טובי הקהל עמו, הלכו לטייל אחר אכילה של סעודת שבת, על שפת הנהר דונא"י; והיו חוזרין לבתיהם קודם הלילה. גם נמצא כתוב, בשם אחד מהגדולים, שהורה להתפלל ערבית ולקרוא את שמע בעוד היום גדול מאוד, לצורך סעודת נשואין. מכל הלין משמע, דמקדם היה בקל להורות לקולא בדבר זה, וא"כ כיון דהתוספות בריש ברכות / דף ב' ע"א ד"ה מאימתי / כתבו: דעבדינן תרי קולא דסתרי אהדי בתפלה, משא"כ בכל מקום, ובק"ש נמי אליבא דרש"י, נפקין בק"ש שעל מטתינו, נראה דאפילו ת"ח, אם הוא בצבור, שמקדימין להתפלל ולקרוא את שמע בימים הארוכים, אם אין יכול להפרישם, אין צריך להפריש מהם, אלא מתפלל וקורא עמהם ויוצא בזה. אבל אם הורגל בשאר פרישות, יתפלל ויקרא בזמן שתקנו חכמים, לפי כל הדיעות.

16. ש"ת שאגת אריה (ישנות) סימן ג

שאלה במדינות הללו שקורין ק"ש וברכותיה ומתפללין ערבית מבעוד יום היאך ראוי להתנהג עם ק"ש לצאת ידי חובתו כתקונה אליבא דהלכתא:...

ואני תמה דהרי הא דקאמר השת' דלא איתמר הלכת' דעבד כמר עבד היינו משום דכיון דתפלה דרבנן אזלינן בספיקה להקל אבל ק"ש דהוי מה"ת כיון דמספקא לן מספיקא אית לן למיזל לחומרא דק"ל ספיקא דאורייתא לחומר'... ונ"ל דהתו' לטעמייהו אזלי דס"ל דהלכ' כמ"ד ק"ש דרבנן וכמש"כ בשמם למעלה סי' א' ואית לן למיזל בספיק' לקול' ואיכא למימר דר"ת נמי הכי ס"ל.

17. מגן אברהם סימן רלג
לעולם כחד - פי' שלא ינהוג פעם כך ופעם כך ומכ"ש שלא יתפלל ביום א' מנחה אחר פלג המנחה וערבי קודם צ"ה:

18. משנה ברורה סימן רלג ס"ק יא
ומ"מ אין להקל בזה רק אם עכ"פ באותו היום התפלל מנחה קודם פלג אבל אם באותו היום גופא התפלל מנחה אחר פלג שוב אסור לו להתפלל ערבית קודם הלילה דהוי תרתי דסתרי באותו יום גופא [טז] וכ"ז אם מתפלל ביחידי אבל צבור שהתפללו מנחה וכשילכו לביתם יהיה טורח לקבצם שנית לתפלת ערב ויתבטל תפלת הצבור לגמרי הקילו האחרונים שמוותר להתפלל ערבית סמוך למנחה ועיין לקמן בסימן רל"ה ס"א:

19. שער ציון ס' רלה ס"ק ט"ז
ואם אין לו עשרה בלילה להתפלל עמהם נכון להתפלל עם הצבור גם לכתחלה מבעוד יום ונראה דוקא בזה היום לא התפלל מנחה אחר פלג המנחה

20. תשובות והנהגות כרך ב סימן סט
ונראה בזה ע"פ מה שפירשתי שיטת רש"י ריש ברכות (ב. ד"ה עד סוף) שמתפללין בעוד יום ואין ממתנינים לצאת הכוכבים ותמהו התוס' היאך מתפללין מנחה ומעריב אחרי פלג המנחה תרתי דסתרי, ואמרתני ליישב דגם לרש"י י"ל שלא הקדימו מעריב לפני השקיעה, אלא התפללו אחר שקיעה אלא שלא המתנינו לצאת הכוכבים, דס"ל שתפלת ערבית אין לה קבע, רק בזמן מנחה אין להתפלל, אבל משקיעה עברה זמן מנחה, [עיין במ"ב סימן רל"ג בשעה צ"צ סק"י] ומאז מתפללין מעריב גם לרבנן, וא"ש שלשיטת רש"י העיקר לא להתפלל מעריב בזמן שמוותר להתפלל מנחה ואם כן אחרי השקיעה לרש"י עברה זמן מנחה ומוותר כבר אז להתפלל תפלת מעריב.
ולפי זה נהגו להתפלל מנחה לפני השקיעה ומעריב לאחר השקיעה שיגיעו הביתה לפני לילה, ואין חשש שזהו תרתי דסתרי, שגם לרבנן מתפללין מעריב אחרי השקיעה שעברה זמן מנחה, ומה שמוכיח מרב שהלכה כרבי יודא, היינו כדמוכח מלשון הגמרא שמדויק שהתפלל בעוד יום, והיינו גם קודם שקיעה וזהו כרבי יודא, אבל אחרי שקיעה מועיל לכ"ע גם בחול וכ"ש בע"ש נוהגין כוותיה משום מצות תוספות שבת ולהקדים הקידוש בכניסתו... ומדברי רש"י ומנהג הקהלות יסוד גדול למנהג הגר"א לא להתפלל מנחה אחרי השקיעה

• ליל שבת

21. טור אורח חיים הלכות שבת סימן רסז
ונכנסין לבה"כ ומתפללין תפלת מנחה כמו בשאר ימות החול אלא שאין נופלין על פניהם ומקדימין להתפלל ערבית יותר מבשאר ימות החול כדאמרינן (פסחים קה ב) עיולי יומא מקדימין ליה

22. טור אורח חיים הלכות שבת סימן רצג
וכתב הר"ץ גיאות כיון שנהגו כל ישראל כרבנן שאין מתפללין ערבית אלא משחשכה אין להתפלל של שבת בע"ש ולא של מוצ"ש בשבת ואין לקדש ולהבדיל אלא בכניסת יום וביציאתו בין יין מצוי בין אינו מצוי דקידוש אפשר בפת והבדלה אפשר למחר:

23. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רסז סעיף ב
מקדימין להתפלל ערבית יותר מבימות החול, ובפלג המנחה יכול להדליק ולקבל שבת בתפלת ערבית ולאכול מיד (וע"ל סי' רל"ג כיצד משערין שיעור פלג המנחה

24. מגן אברהם סימן רסז
וצ"ע דבגמרא אמרי' מדצלי רב של שבת בע"ש ש"מ דהלכה כר"י משמע דרבנן אסור... אך בתר"י משמע דבע"ש רשאי להקדים דדוקא גבי מ"ש בעינן לדבר מצוה ע"ש ודוק וצ"ע דהוא נגד הגמרא: אח"כ מצאתי שכתב בה"ג וז"ל דרב צלי של שבת בע"ש וצלי ר' ירמיה אחורי' תפלה של חול ולא פסקיה לר' ירמיה ש"מ דלאו עד פלג המנחה בלחוד הוא דמצלינן מנחה ומכאן ואילך ערבית קאמר רב דהא לא פסקי' לר' ירמיה דצלי מנחה ורב הכי סבר אי בעי לצלווי של שבת בע"ש מצלי כלו' מוסיפין מחול על הקודש עכ"ל וצ"ל לדידיה דמעיקרא הוי בעי למיפשט מרב דהלכה כר"י אבל להמסקנא דאי בעי עביד כמר וכו' רשאי להקדים בע"ש אע"פ שבחול עושה כרבנן וכ"ד הרמב"ם למעיינן שם דלא כמ"ש בכ"מ: ונ"ל לתת טוב טעם דהא תפלת ערבית נתקנה כנגד איברים ופדרים שמתעכלין בלילה ובשבת אסור ליתנן דאמרינן ולא עולת חול בשבת כדאי' בשבת דף ק"ד וכיוצא בזה בב"י סי' רל"ו בשם הכל בו ועוד דהמרדכי כתב דרשאי לעשות פעם כן ופעם כן ואף דלא קי"ל הכי מ"מ בע"ש יש לסמוך עליו מיהו בסוף מ"ק כתב דביום א' אין לעשות שני קולי דסתרי אהדדי ולכן צריך ליזהר בע"ש להתפלל מנחה קודם פלג המנחה...

25. משנה ברורה סימן רסז ס"ק ג (כן הוא השו"ע הרב)
אך הנהוג כן יזהר עכ"פ בע"ש להתפלל מנחה קודם פלג המנחה כדי שלא יהיה תרתי דסתרי אהדדי... וי"א דבצבור יש להקל להתפלל מעריב מבע"י אף אם התפלל מנחה אחר פלג המנחה [ד] ונ"ל שאין לסמוך על זה רק כשהוא מתפלל מעריב עכ"פ בבין השמשות ובשעת הדחק אבל לא כשהוא עדיין ודאי יום וק"ש יחזור ויקרא כשהוא ודאי לילה ועיין בבה"ל:

26. בכף החיים (רלג:ב) הוא פוסק שסומכים על המ"א ור"ת, וכן הוא באריז"ל

27. ערוך השולחן אורח חיים סימן רלג

בשבת יש לו לכתחלה להתפלל תפלת ערבית של שבת מפלג המנחה ולמעלה מפני תוספת שבת דכיון דקיבל עליו שבת הוה כלילה ממש

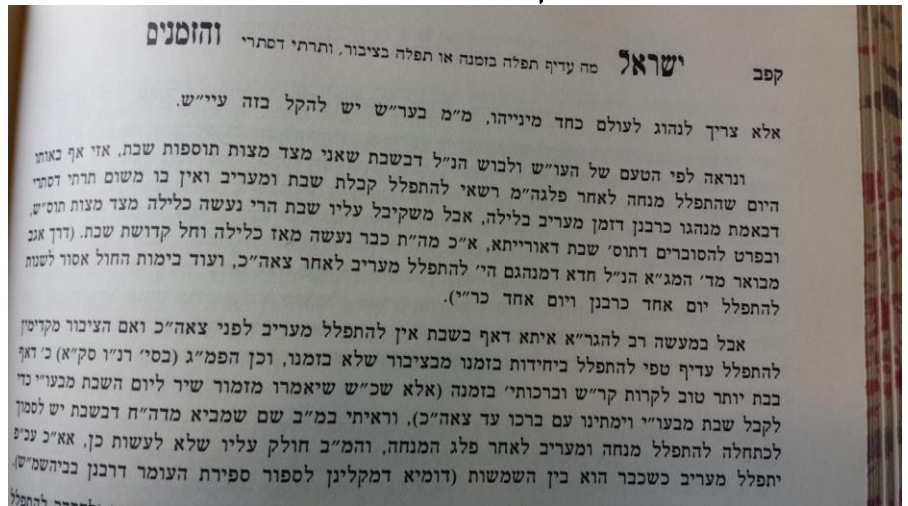
28. במחזיק ברכה סימן רסז הוא מעלה של"י אפשר להתפלל אפילו לפני פלג המנחה. הה"א של הגמ' היה שתפילה מוקדת תלויה במח' ר"י וחכמים, אבל למסקנא זה מדין תוספת שבת, ואז לר"י אפשר להוסיף אפילו לפני פלג המנחה.

29. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ב סימן ס עכ"פ לדינא יש לן שתי שיטות ואין שייך להכריע לנו בזה ודעביד כמר עביד וכמר עביד. אבל לתרוייהו חזינן דתפלה בצבור עדיף מלהתפלל אח"כ ביחידות אחר צה"כ. ומסתבר שהוא כשמתפללים בשעה שלעולם אין מתפללין מנחה אבל אם הוא בזמן שמתפללין לפעמים גם מנחה דהוה תרתי דסתרי וכ"ש בהתפלל באותו יום ממש מנחה אף שהצבור מקילין מפני הדוחק גם בזה שהוא מפני שהקלו בתפלה, אין ברור כ"כ דתפלה בצבור עדיף אף בזה ורשאי היחיד להמתין עד אחר צה"כ גם בתפלה.

30. הגר"ד סולוציק פסק שעדיף להתפלל מנחה ביחידות

31. ר' אלישיב אמר שעדיף לאכול מוקדם ולחזור להתפלל מעריב כי המנהג בא"י הוא להתפלל רק אחרי שקיעה

32. ספר ישראל והזמנים סימן יג

33. שו"ת פרי יצחק חלק ב סימן ט (ר' יצחק בלאזר - ר' איצ'לה פטרבורגר, ליטא 1837-1907)

אולם להבין טעם הדבר כיון דלרבנן זמן מנחה עד הערב זמן תפלת ערבית הוא כלילה ממש א"כ איך מתפלל של שבת בע"ש משום הוספה מחול על הקודש, נראה לומר דלפי המתבאר בסוגיא דברכות שם דאמר מדרב צלי של שבת בע"ש ש"מ כר"י ס"ל, ופירש"י (ד"ה ש"מ) דזמן מנחה עד פלג המנחה הוא ואח"כ מתחיל תפלת ערבית, הרי דזמן תפלת ערבית הוא משנשלם זמן מנחה. וכן פי' הגר"א בשנו"א על משנה דתפלת הערב אין לה קבע (ברכות פ"ד מ"א), היינו דזמנה הוא בין תפלת מנחה לשחרית, ומתי שנשלם מנחה מתחיל ערבית, ולכן לר"י דתפלת מנחה הוא עד פלג המנחה להכי מתחיל אח"כ זמן תפלת ערבית. והנה המרדכי בפ' ב"מ (אות רצ"ו) והגה"מ (פ"ה מה' שבת ה"ט אות ר') כתבו דמי ששהה בע"ש להתפלל מנחה וענה ברכו עם הקהל הואיל וכבר עשהו קודש לא יעשנו חול להתפלל מנחה, אלא מתפלל ערבית שתיים. וכן הוא בשו"ע (סי' רס"ג סע' ט"ו), ע"ש. ומבואר דמשקבל שבת אינו יכול עוד להתפלל מנחה של חול. ולפ"ז נראה פשוט דמי שמקבל שבת מבער"י יכול להתפלל אח"כ תפלת מעריב של שבת אפי' לרבנן, ואף דבחול תפלת ערבית הוא כלילה היינו משום דתפלת מנחה עד הערב, אבל מי שמקבל שבת שא"א לו עוד להתפלל מנחה ומשום שכבר עשהו קודש שוב יוכל להתפלל ערבית תיכף, משום דזמן תפלת ערבית הוא בשעה שנשלם תפלת מנחה וכמ"ש הגר"א. והא שאינו רשאי להתפלל מנחה אחר שקבל עליו שבת היינו ע"כ אליבא דרבנן, ואדרבה לר"י לא שייך דין זה כלל דהא לר"י לעולם אין זמן מנחה אחר פלג המנחה, וקודם זה אי אפשר כלל לקבל שבת, ובע"כ לרבנן הוא.

34. תלמוד בבלי מסכת יומא דף פא עמוד ב

אלא רב אחא בר יעקב מאי טעמא לא אמר כרב פפא? מיבעי ליה לכדתניא: ועניתם את נפשתיכם בתשעה לחדש, יכול יתחיל ויתענה בתשעה - תלמוד לומר בערב. אי בערב - יכול משתחשך - תלמוד לומר בתשעה. הא כיצד? מתחיל ומתענה מבעוד יום. מכאן שמוסיפין מחול על הקודש. ואין לי אלא בכניסתו, ביציאתו מנין? תלמוד לומר מערב עד ערב. ואין לי אלא יום הכפורים, (ימים טובים) + מסורת הש"ס: [שבתות] + מנין? תלמוד לומר תשבתו. אין לי אלא (ימים טובים, שבתות) + מסורת הש"ס: [שבתות, ימים טובים] + מנין? תלמוד לומר שבתכם. הא כיצד? כל מקום שנאמר שבות - (מכאן שמוסיפין) + מסורת הש"ס: [מוסיפין] + מחול על הקודש.

35. רמב"ם הלכות שביית עשור פרק א הלכה ו

כשם ששבות מלאכה בו בין ביום בין בלילה כן שבות לעינוי בין ביום בין בלילה, וצריך להוסיף מחול על הקדש בכניסתו וביציאתו שנאמר +ויקרא כ"ג+ ועניתם את נפשתיכם בתשעה לחדש בערב, כלומר התחיל לצום ולהתענות מערב תשעה לסמוך לעשירי, וכן ביציאה שוהה בעינוי מעט מלילי אחד עשר סמוך לעשירי שנאמר מערב עד ערב תשבתו שבתכם.

36. רמב"ם הלכות שבת פרק כט הלכה יא

יש לו לאדם לקדש על הכוס ערב שבת מבעוד יום אף על פי שלא נכנסה השבת, וכן מבדיל על הכוס מבעוד יום אף על פי שעדין היא שבת, שמצות זכירה לאמרה בין בשעת כניסתו ויציאתו בין קודם לשעה זו במעט.